

Erdők a közjóért

Telepítések a pesti oldalon — Városrendezés és zöldövezeti igények — Alföldi feladatok — Az idegenvezető erdész

Bejelentették a MEM-ben, hogy a negyedik ötéves terv időszakában 15–20 000 hektárral növekedik az országban az üdülési célt szolgáló parkerdők területe.

Napjainkban világprobléma az emberi környezet hatékonyabb védelme. A föld felületének és a vele érintkező levegőnek azt a vékony rétegét, amelyben az élet folyik, egyre veszedelmesebb mértékben szennyezik a technikai civilizáció melléktermékei. Európa folyóinak a vize hovatovább már alkalmatlanná válik ivásra, a levegő egészségre káros por, korom, füst, gáz szennyezi, s az így okozott ártalmakat még fokozza a zajjal, feszültségekkel teli nagyvárosi légkör. A civilizációs betegségek ellen való védekezés nagymértékben megnövelte az emberi települések természeti környezetének az értékét, s végeredményében ez hívta életre azt az erdőgazdálkodási modern irányzatot, amely összhangba igyekszik hozni az erdők közjóléti hasznát a fatermelési funkcióval.

Új fejezet

Az erdő közjóléti szerepének kibontakoztatására irányuló hazai törekvések első gyakorlati megvalósulásaként nemrég bemutatottuk a Pilisi Parkerdőgazdaságot; ennek a korszerű erdőgazdálkodási szemléletnek az érvényre azonban nem szorítkozik a Pilisre, hanem az egész magyar erdőgazdálkodás új fejezeteként jelentkezik, amit figyelemreméltóan jelez az is, hogy az Országos Erdészeti Egyesület folyóirata, Az erdő egész különszámot szentel a jóléti erdőgazdálkodásnak. Ennek a világszerte rohamosan hódító erdőgazdasági irányzatnak egyik hazai elindítója különben épp az erdő szerkesztője, dr. Keresztesi Béla, az Erdészeti Tudományos Intézet igazgatója, aki Magyar erdők című könyvében (Akadémiai Kiadó, 1968) lefektette az emberközpontú erdőgazdálkodás alapelveit s felvázolta a közjóléti szerep érvényre juttatásához szükséges tennivalókat.

Keresztesi Béla az Erdők a közjóért jelszó alatt most mindenekelőtt arra helyezi a hangsúlyt, hogy a negyedik ötéves terv rendkívüli lehetőségeket teremti a jóléti erdőgazdálkodás megvalósításához, amikor többek között kimondja: „nővelni kell az erdők közjóléti szerepét, a nagyobb települések melletti erdők egy részét fokozatosan alkalmassá kell tenni a kulturáltabb pihenésre.” A jóléti erdőgazdálkodás szükségleteire a negyedik ötéves terv a korábban ilyen célokra fordított összegek öt-hétszeresét irányozta elő, nagy lendülettel indulhat meg hát a munka.

A budapesti helyzet

Aki csak messziről ismeri a Budapestet körülvevő budai erdővidéket, abban a hiszemben lehet, hogy a magyar főváros rendkívül előnyös helyzetben van a lakosság zöldterületi igényeinek kielégítését illetően. Ezzel szemben a valóság az, hogy jelenleg a budai oldalon 2900 hektár, a pestin pedig 1300 hektár erdő van Budapest területén, egy lakosra tehát mindössze 21 négyzetméter erdőterület jut, a városrendezési normaszabályzat 30 négyzetméteres előírányzatával szemben. Ezekre az adatokra utalva szögezi le Kiss Frigyes, a Budapesti Erdészet igazgatója, hogy a nemzetközi vonatkozásban elfogadott igényeknek mindössze 70 százalékát biztosítja a meglévő erdőterület, ezért aztán a budapesti erdők a tavaszi és az őszi idényben túlszűfoltak.

Az utóbbi másfél évtizedben ezer hektárnyi új erdőt telepítettek a főváros területén, 160 kilométer hosszúságú sétatérhálózatot építettek ki vagy újjáépíttek fel, 56 esőházat, 1180 tönkpadot, 66 tűzrakó helyet készítettek, 20 kilátópontot alakítottak ki és 6 autóparkolót létesítettek. Az ilyen parkerdei létesítmények gyarapítását rendszeresen folytatják a jövőben is.

Ezeknek az eredményeknek az ismeretében kell nagyobb figyelmet fordítani a Budapesti Erdészet komoly gondjaira, arra, hogy a jelenlegi létszámmal és a rendelkezésre álló keretektől egyre nehezebben tudják kielégíteni a velük szemben támasztott s folyton növekvő igényeket.

Akác helyett fenyves

A Budapesti Erdészet egyik fő törekvése, hogy a pesti oldalon is olyan állományokat alakítsanak ki, amelyek egy-egy kiránduló erdő magját képezhetik. Ezért hozták életre a csekély üdülőtértek akácok átalakításához. Jobb talajokon főleg tölgy típusú állományokat telepítenek, a gyengébb homokterületeken jobbra erdei fenyőt. Közéjük vöröstölgyet, nyírt, szürkenyárt, ezüstjuhárt, hársat s a cserjék számtalan fajtáját helyezik el, hogy az elegyítések változatoságával az állományok üdülőtérként és esztétikai hatását fokozzák.

— Erdőművelési és fahasználati tevékenységünket úgy kell irányítani — hangsúlyozza Kiss Frigyes —, hogy munkánk egyetértésre találjon a jelen kirándulóinál is, de egyúttal a jövő számára alakítsa ki a hosszú ideig életképes, a gazdasági és esztétikai követelményeknek egyaránt legjobban megfelelő erdőt.

Városok erdő nélkül

A városok körüli üdülőerdők létrehozása különösen nagy feladatokat jelent az Alföldön, ahol a települések fátlan környezetben helyezkednek el. Ha budapesti vonatkozásban kevesnek minősül a területének 3 százalékát kitevő erdő, akkor vagy mondjunk Békéscsaba vagy Karcag esetében, ahol a város területének csak 1,0, illetve 1,7 százalékát teszi ki az erdő. De az 5 százalék alatt van Cegléd, Csongrád, Hajdúszoboszló, Kiskunfélegyháza, Kiszécskés, Szentés és Orosháza határában is, ez utóbbinak éppenséggel csak 0,5 százaléknyi erdeje van. Az alföldi városok egészségvédelme pedig éppúgy megköveteli a megfelelő nagyságú zöldövezet, mint az erdős hegyvidékek közelében levő települések. Különös figyelmet érdemelnek tehát azok az erőfeszítések, amelyek révén egyes alföldi városokat üdülőerdőhöz igyekeznek juttatni.

Kecskemét és Kiskunfélegyháza közös kiránduló- és üdülőhelyét a Tisza-parti Töserdőn alakítják ki, s mivel ez lesz az Alföld első üdülőerdő jellegű létesítménye, sok vonatkozásban ad másutt is hasznosítható útmutatást.

A Töserdő a szőke folyót kísérő ősi mocsári erdőség egyik megmaradt foltja. Szőlők után a Tisza esése egyre csökken, legnagyobb kanyarulatait most írja le. Vezsenynél, Ókéskenél, Alpárnál valóságos hurokakat formál. A patkó alakú nagy kanyarok belsejében a hullámteret minden áradáskor víz borítja el, ilyenkor a szabályozások előtti idők természeti képe tekint vissza. Évszázadok óta változatlan minden ezeken az erdők-rétek nagyott tiszai szigeteken — melyeket egyfelől az élő folyó, három oldalról pedig a lemesztett holtág csendes félköre fog közre —, növényei, állatai, madarai olyan háborítatlanul élnek, mint a nagy esztétikus előtt. Ez az állapotban megmaradt erdővilág Albár mellett a legbujább. Itt van a Töserdő is, nem tiszai szigeten ugyan, hanem a folyó jobb partján, de hosszan hozzásimul egy hangulatos Tisza-ághoz, s értékes természetvédelmi területeket is magában foglal.

Egy alföldi üdülőerdő

A Töserdő „berendezési tárgyait” Tóth József, az Erdészeti Tudományos Intézet kecskeméti munkatársa tervezte meg, s a felépítendő létesítmények elkészítésére legfőbb iránvado szempontként azt követeli meg, hogy a tiszai üdülőerdőbe kerülő berende-

zési tárgyak stílusukban, szerkezeti megoldásukban és anyagukban feltétlenül az alföldi Tisza-part eredeti hangulatához alkalmazkodjanak. Anyaguk kizárólag nád, gyékény, fűzveszű, homok és fa legyen, követ kizárólag a tűzrakóhelyeken és a források foglalásánál szabad alkalmazni. A tűzrakóhelyek főzalkalmatosságai — a bográcstartó fa, a bogrács, a háromlábú edények — tipikus alföldi formák, használatuk fokozza a környék eredeti hangulatát. Az esőbeállók erősen ékalakú nádtejedének ihletője a hajdani nagykunsági pásztorkunyhó. Padok, ülőkéik, asztalok készítéséhez általában farönköket használnak, de fűzveszűből, gyékényből is készítenek ülőalkalmatosságot, miként a tiszai ember is gyakorta tette a múltban. Az üdülőerdőt csónakkikötő és autóparkoló egészíti majd ki.

Az első alföldi üdülőerdő megvalósítása nyilván élénk érdeklődést vált majd ki a Duna-Tisza-közi és a tiszántúli városokban, melyeknek egyik sürgető mai feladata a zöldövezeti tervezés.

Erdei közönségszolgálat

A közjóléti erdő sajátos új szerepkörrel bír az erdészetre, fel kell készülniük az üdülésre vágyó városiak tömegeinek fogadására. Szívvelyes házigazdáknak, jól képzett idegenvezetőknak, ugyanakkor a társadalmi tulajdon védőinek kell lenniük egyszemélyben. Dr. Madas László, a Pilisi Parkerdőgazdaság igazgatója summázza ilyen tömören az üdülőerdők dolgozóinak sajátos feladatkörét.

A Pilisi Parkerdőben már 41 közönségszolgálatos működik. Erdészek, akik elvégezték az e célra szervezett idegenvezetői tanfolyamot. A közönségszolgálatot ellátók már közreműködtek a sétataut nyomvonalának kijelölésében: a padok, asztalok, esőbeállók, szalonnasütők elhelyezésében; felderítették a veszélyes helyeket és figyelmeztető táblákkal jelölték meg őket.

A közönségszolgálatosok tanácsal látják el a kirándulókat, hogy merre érdemes menniük, hol találnak pihenő helyet, forrást, kilátópontot. Esetleg elkísérik a kiránduló csoportokat az első pihenőhelyig. Ha egy-egy iskola vagy intézmény külön vezetőkér, a közönségszolgálat rendelkezésre áll, s a szakképzett idegenvezető erdész miközben utat mutat, az erdő és a vadállomány életének ismertetésén túlmenően az egész Duna-kanyarról átfogó képet tud nyújtani az érdeklődőknek. A közönségszolgálat egyik legfőbb célja mégis az erdővédelem:

— Rá akarjuk ébreszteni a közönséget arra, hogy amit a természet ellen tesz, azt saját maga ellen teszi — mondja Madas László. — Egymással és egymásért kell óvni az erdőt, megőrizni a természet szépségeit, nevelniünk a kiránduló tömegeket a szép oltalmára, a károkozás elkerülésére. Az erdőt úgy kell fenntartani, úgy kell a közjóléti szolgálatába állítani, hogy természet formálta szépsége, romantikája, varázsa ne csökkenjen...

Az üdülőerdő csak így tud megmaradni elgépiesedő világunkban a városi ember jó-tékony menedékének, a természettel még összekötő utolsó kapocsnak.

Antalfy Gyula